

15.11.2024

Työ- ja elinkeinoministeriölle**Lausunto TEM hallinnonalan toimijoiden strategisista painopisteistä kestävä
kasvun, uusien teollisten toimialojen ja osaamiskeskittymien aikaansaamiseksi**
Diaarinumero VN/21764/2024

Teknologiateollisuus kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Tässä esitetyt ehdotukset perustuvat Teknologiateollisuuden linjauksiin sekä jäsenyritysten näkemyksiin, jotka on kerätty teollisuuspoliittisen strategian valmistelun yhteydessä Teknologiateollisuus ry:n hallituksen, yrittäjävaliokunnan, työryhmien ja aluejohtokuntien jäseniltä.

Nykytilanteen haasteet

Suomea teollisuuden toimintaympäristönä on parannettava merkittävästi, jotta suomalaiset ja kansainväliset yritykset päättävät jatkossa investoida enemmän Suomeen ja kasvaa Suomessa. Valtion on välttämätöntä toteuttaa toimenpiteitä, joilla Suomen houkuttelevuutta parannetaan. Lisäksi on kyettävä vastaamaan kansainväliseen valtiontukikilpailuun.

Pula osaavasta työvoimasta nousee ongelmaksi kaikissa teollisuuspolitiikan teemoissa, esimerkiksi uusien tuotannollisten investointien ja palvelutarjoaman kasvattamisen esteenä, T&K-panostusten lisäämisen pullonkaulana, digitalisaation, tekoälyn hyödyntämisen ja korkeamman arvonlisän tuotannon hidastajana, ja pk-yritysten kansainvälistymisen jarruna. Kiteytettynä: yritykset pitävät osaaapulaa suurimpana kasvun esteenä.

Juurisyys on kantasuomalainen väestön ikääntyminen, kotimaiset ikäluokat eivät riitä paikkaamaan osaaapulaa. Suomen väestönkasvu perustuu yksinomaan positiiviseen nettomaahanmuuttoon. Huoltosuhteen palauttaminen 50 huollettavaan sataa työkäistä kohti vuoteen 2050 mennessä edellyttää arviolta 44000 työkäisen vuosittaista maahanmuuttoa. ETLAn arvion mukaan se lisää työpanosta 40 prosentilla vuoteen 2070 mennessä ja laskee valtion velkaa suhteessa BKT:en 40 prosenttiyksikköä vuosisadan vaihteeseen mennessä.

Maailmantalous on voimakkaassa murroksessa, johon vaikuttavat kasvavat kauppa- ja geopoliittiset jännitteet, digitaalisen talouden erittäin nopea kasvu, kamppailu teknologiajohtajuudesta ja kriittisistä raaka-aineista, sekä ilmastonmuutos. Suomalaiset yritykset kehittävät huippuluokan teknologiaa, tuotteita ja palveluja kestävä kehityksen vauhdittamiseksi, mutta joutuvat kamppailemaan markkinoista kansallisia valtiontukia vastaanottavien eurooppalaisten, kiinalaisten ja amerikkalaisten yritysten kanssa.

Suomen tavoitteena on luoda korkean arvonlisän kasvua nostamalla T&K-panostukset v. 2030 mennessä neljään prosenttiin BKT:sta. Julkisen sektorin osuus on kolmannes ja yritysten kaksi kolmasosaa rahoituksesta. Tarkoitus on lisätä korkean lisäarvon tuotteiden ja palvelujen kehittämistä Suomessa ja luoda uutta kilpailukykyistä vientiä. Julkisten lisäpanostusten tulisi vivuttaa tehokkaasti yksityisiä lisäinvestointeja, jotta 4% taso saavutetaan. Lisäraha tulisi suunnata pääosin yritysveloitukseen, jotta varmistetaan tutkimustulosten hyödyntäminen ja skaalautuminen uudeksi liiketoiminnaksi. Nyt näin ei ole.

Riskit ja mahdollisuudet painopistealueiden valinnassa

Suomen rajalliset julkiset resurssit pakottavat myös TEM-konsernin toimijat tekemään valintoja, jotta julkiset panokset suuntautuvat parhaiten talouskasvua, arvonlisää ja vientiä kasvattavaan toimintaan.

Suomen nykyisiä teknologia- ja vientivahvuuksia kannattaa vahvistaa erityisesti aloilla ja toiminnoissa, joissa kunnianhimoiset kasvutavoitteet ja jalostusarvon kohottaminen ovat keskiössä. Uusia avauksia pitää tarkastella synnyttävän arvonlisän sekä uuden tarjoaman vientikilpailukyvyyn ja skaalautuvuuden näkökulmista.

Painopistealoja valittaessa tulee käydä vuoropuhelua hallinnon, elinkeinoelämän ja tutkimusorganisaatioiden kesken. Valinnat tulee perustella luotettavalla faktatiedolla esimerkiksi alan nykytilasta, Suomen osaamisesta ja resursseista, tutkimuskyvykkyydestä, yritysten kilpailukyvyistä ja resursseista, arvioon tulevista markkinoista ja vientipotentiaalista, sekä arvioon julkisten investointien kokonaisvaikutuksesta kansantalouteen (ROI).

Valintojen tulee olla pitkäjänteisiä, mutta ei kiveen hakattuja. Valitun painopistealueen kehitykselle tarvitaan välitavoitteita, joiden toteutumisen perusteella tarkastellaan edistystä ja tehdään tarvittavat jatkopäätökset.

Painopistealojen valinnasta huolimatta on varauduttava tukemaan myös uusia avauksia, joita tällä hetkellä ei vielä pystytä tunnistamaan.

Teknologiateollisuuden mielestä kriittisimmät painopistealueet

Kaikkein tärkeintä on varmistaa olemassa olevan vientiteollisuuden uudistuminen ja sitä kautta tulevaisuuden kilpailukyky. **Digitaaliset teknologiat, syväteknologiat, data ja tekoäly luovat perustan kaikkien toimialojen tulevaisuuden kilpailukyvyille, ja ovat siten itsestään selvä painopistealue kaikille TEM-konsernin toimijoille.** Ne vaativat suojakseen vahvan kyberturvan. Painopistealueen asiakkaina ovat Suomen nykyiset vahvat toimialat, kuten korkean teknologian puhdasta siirtymää edistävät tuotteet ja palvelut. Näitä ovat esimerkiksi sähköistetyt autonomiset liikkuvat työkonet, meriteollisuuden huipputeknologia, prosessiteollisuuden koneet ja automaatiojärjestelmät, sekä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden komponentit, laitteet ja palvelut.

Digin, datan, tekoälyn ja syväteknologioiden osaamisesta syntyy samalla uusia liiketoimintoja, startup- ja scaleup-yrityksiä ja vientitoimialoja, jotka vahvistavat Suomen resilienssiä ja luovat uutta kasvua.

Uudistumisen ja kasvun tärkeimpänä ajurina on julkisen yritysrahoituksen ketteryys, riittävyys ja riskinottokyky. TEM-konsernin toimijoiden tulee huolehtia julkisen yritysrahoituksen toimivuudesta. Keinoja ovat yrityksille suunnatun T&K- ja innovaatorahoituksen lisääminen Business Finlandin kautta, kaupallistamisen ja demonstraatiovaiheen rahoitus, sekä sujuvan kotimaisen investointi- ja vientirahoituksen tarjonta kehittämällä myös julkisten ja yksityisten rahoittajien yhteistyötä. Julkisen sektorin rooli on varmistaa Finnveran ja TESIn sujuva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen rahoitustoiminta.

Suomen tulee hyötyä maksimaalisesti luonnonvaroistamme. Metsävarannot, mineraalit ja puhdas energia tulee jalostaa Suomessa korkean arvonlisän tuotteiksi. **TEM-konsernin tehtävänä on tukea sellaisten investointien ja ekosysteemien toteutumista, jotka tuottavat korkeaa arvonlisää ja edistävät korkean teknologian hyödyntämistä.**

Puolustussektorin ja kaksikäyttötuotteiden kasvupotentiaali on nykytilanteessa ja näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa erittäin suuri ja jatkuvasti kasvava.

Valintoja tehtäessä puolustus- ja kaksikäyttösektorin painoarvo on vahva.

Nimenomaan tällä sektorilla julkisilla arvovaltapalveluilla ja valtioiden välisillä sopimuksilla on usein ratkaiseva merkitys liiketoiminnan mahdollistajana. Toimialan kyvykkyydet ovat ratkaisevassa roolissa Euroopan resilienssiä parannettaessa.

Osaajien saatavuus on varmistettava hakemalla Suomeen aktiivisesti ulkomaisia osaajia esimerkiksi hyödyntämällä soveltuvien osin ns. Kanadan mallilla, jossa koulutetuille ammattilaisille myönnetään nopeutetussa menettelyssä pysyvän asukkaan status. Lisäksi maahanmuuttajien kotouttamista tulee tehostaa ja auttaa yrityksiä rekrytoimaan ulkomaisia osaajia.

Ehdotuksesta puuttuvat painopistealueet

EU:n T&K-rahoitusta ei käsitellä strategiassa. Horisontti Eurooppa- ohjelman vaikuttavuus Euroopan kilpailukykyyn ja kasvuun on ollut huono - Euroopassa syntyy kolmasosa maailman tutkimusjulkaisuista mutta vain kymmenesosa niistä syntyvistä uusista liiketoiminnoista. Myös EU:ssa tutkimusrahoitusta tulee suunnata merkittävästi nykyistä enemmän yritysvetoiseen tutkimukseen, jotta T&K-toiminnan vaikuttavuus paranee. Suomen kannattaa edistää tätä muutosta EU:ssa. Suomessa sitä on jo menestyksellä toteutettu mm. Business Finlandin veturiyrittäjäohjelmien kautta.

Katvealueet julkisten toimijoiden palvelu- ja rahoitustarjonnassa.

Finnveran uudistetun lainsäädännön puitteissa tulee varmistaa, että Finnveran johto saa riittävän selkänöjan omistajaltaan kehittää vienninrahoitustoimintaansa joustavammaksi ja kilpailukykyisemmäksi ja innovoida nopeasti uusia rahoitustuotteita, joilla paikataan puutteita kotimaisten kasvavien yritysten lainarahoituksessa pankkien vetäytyessä tästä toiminnasta.

TeSin kasvavat pääomat tulee ohjata tehokkaasti kasvun tueksi. TeSillä täytyy olla mahdollisuus tarvittaessa toimia myös aloitteen tekevänä sijoittajana sekä jatkaa lakkautetun ilmastorahaston kaltaista lainarahoitusta kasvuyrityksille.

Kunnioitavasti
Teknologiateollisuus ry

Matti Mannonen
Johtaja, Uudistuva teollisuus
Matti.mannonen@teknologiateollisuus.fi
040 5447047

Erkki Ahola
Johtaja, Teknologia, tieto ja innovaatiot
erkki.ahola@teknologiateollisuus.fi
040 5164525